

Butllofa a la pell

(ALDC, I, 178. Una butllofa a la pell)

El concepte ‘aixecament de l’epidermis produït per una cremada o fregadís, ple de líquid serós’, coneix una gran varietat de significants que responen a aquest tipus de motivacions:

1) Idea de ‘inflor, buidor’: *bolla* (83, 84), derivat normal del llatí *BULLA* (cf. it. *bolla*, fr. *bulle*), mantingut a les Illes (*bola* és vingut de fora), entès com a ‘glòbul ple d’aire’, que, encreuat amb *bufa*, és l’origen de *butllofa*, *bullofa*, *bufolla* (amb metàtesi), *batllofa* (*gallofa* [95], amb equivalència acústica B = G); hi podria haver ajudat el sufix popular *-ofa* (de *pellofa*, per ex.); *bufa*, amb els seus derivats *bufeta* i *bufarota*; *bombolla*, documentat des dels orígens de la llengua, prové del llatí *BUL-BULLA* reduplicació expressiva del radical de *BULLIRE* ‘bullir’, a través d’un anterior **bolbolla* (cf. cast. *burbuja*); la variant *bambolla*, sobretot del valencià i mallorquí, n’és una dissimilació vocàlica (com *clafoll* ho és de *clofoll* o *galfó*, de *golfó*); el mot ha arribat al sard campidanès *bumbulla*; *botolla* (3, 4, 5, 7, 8, 11) és un derivat de *botar* ‘inflar’, usat al Rosselló, verb format sobre *bot* ‘odre’ que el boter inflava i d’aquí el valor semàntic de *botar*: *botolla* haurà rebut el sufix de *bambolla*; *veixiga*, conegut ja al s. XIV, deriva del llatí *VESSICA*

‘veixiga, bufeta’, del qual ha heretat la noció de ‘inflor’; *carabassa* (92) traeix la idea de ‘buidor, inflor’; *ampolla* (87, 94, 144) és tributari del castellà, com *ampula* (6, 8, 9) ho és del francès.

2) Idea de ‘petita concavitat’: *bòfia*, metàtesi de *fòvia* ‘clotada fonda’, del llatí *FOVEA* ‘clot’, hauria desembocat en el sentit de ‘butllofa’, atret probablement pel parònim *bufa*, *bufeta*; el seu derivat, el verb *bufegar*, *bufigar*, explica la variant *bòfega*, *bòfiga* del mallorquí i de l’eivissenc.

3) A partir del color: és possible que *guirola* (36, 37), nom d’un bolet de color vermellós, fos la base del trasllat del mot a ‘butllofa’.

4) Cultura popular: Coromines relaciona *mula* ‘butllofa’ amb una metonímia basada en la durícia del quadrúpede, però, atès que també tenim *burra* per al mateix concepte i, a més, coneixem altres noms d’animals aplicats a taques de la pell (cat. *vaca*, cast. *cabra* ‘taques a les cames a causa del foc’), seria més versemblant pensar en l’“animalització” de conceptes aplicats a l’home; igualment, *senyora* (90, 93, 95, 104) o *senyorida* (93, 94, 102) podria relacionar-se, com insinua Coromines, amb les fades o dones d’aigua. Finalment, *call* (186) és una resposta inadequada.

